

Bue Kaae: *Kvindekår og kvindeskæbner i reformationstårhundredet belyst ved eksempler fra Ribe*. (Historisk Samfund for Ribe Amt, 1981). 207 s.

Med sin mangeårige interesse for kvindernes forhold og med sin dybe fortrolighed med kildematerialet fra reformationstiden kan Bue Kaae i sin bog om kvinderne i Ribe komme tæt ind på kvinderne og deres vilkår i en tid, hvor der skete meget på mange af samfundslivets områder. Med åbent blik for detaljer og træk, der afslører kvindernes placering og muligheder i samfundet, har han gennemgået et omfattende kildemateriale, ikke blot fra Danmark og især Ribe, men også reformatoriske skrifter fra Tyskland, og engageret lægger han sine iagttagelser og konklusioner frem.

Bue Kaae tager sit udgangspunkt i den tyske reformation og dens menneske- og kvindesyn. Derefter skildres forholdene i Ribe i senmiddelalderen og i reformationstiden, borgerne, gejstligheden, kirken, kvinderne, enker, præstedøtre, forholdene i enkestand, som enlig kvinde og som ægtekvinde, med synet på kvinder og ægteskab og ægteskabets former. I et længere afsnit om »Ægteskabsdjævelen med de sure og grumme øjne« og i afsnittet om »Mandfolkesnak om kvinder i Ribe« kommer Bue Kaae meget nær ind på livet af den tids mennesker, idet han bl.a. udnytter tidens teologiske litteratur og Ribes tingbøger. Endelig placeres kvinderne i et afsluttende, ganske spændende afsnit i det sociale hierarki i Ribe. Her, som i bogen som helhed, må man dog bemærke, at det væsentligst er de bedrestillede befolkningslag, der behandles, hvilket forfatteren selv flere steder gør opmærksom på med henvisning til kildematerialets mangler.

Et vigtigt træk i Bue Kaaes bog er hans fremhævelse af den forringelse, som reformationen betød for kvinderne. De blev ofre for snæversyn og uforstand, og deres stilling økonomisk og i erhvervslivet forringedes.

Bogen rummer en rigdom af detaljer, og der optræder et meget stort antal personer, således som det også fremgår af personregisteret. Detaljerne følger af den meget konkrete fremstilling med eksempler og episoder, der ofte virker levende; men det kan også blive tyngende med de mange detaljer og eksempler, der kan følge i lange rækker.

Det er Bue Kaaes opfattelse, at reformationstårhundredets problemstillinger også, når det gælder kvindernes forhold, på flere måder er et væsentligt grundlag for nutidens, og at hans bog må danne grundlag for den tanke, at problemer ikke løses, men afløses. Mange træk i den fjerne fortid, han beskæftiger sig med, må man da også ikke genkende til.

Ole Degn

Svend C. Dahl: *Næstved. En beskrivelse af købstaden Næstveds udseende og indbyggernes livsvilkår og dagligdag i 1500-tallet*. (Forlaget Basis, Næstved, 1981). 159 s.

I de senere år har lokalhistorien vundet stadig større udbredelse i skolernes historieundervisning. Lokalhistorien og de fysiske træk, man ser i en by eller et sogn, er da også et fortrinligt udgangspunkt for elevernes arbejde med historien. Med Svend C. Dahls bog om Næstved har man i denne by fået et godt materiale til brug i undervisningen. Bogen er præget af en række nyere synspunkter og tager også hensyn til socialhistorien.

I en række afsnit skildres først de fysiske forhold, porte, møller, gader, huse, kirker osv. Dernæst behandles byens styre, erhvervene og de indbyggere, der stod uden for disse, fattige, syge og tiggere. Derefter følger afsnit om skolen, dagligliv og levevilkår, sygdomsbekæmpelse, tro og overtro og samfundstilstandene. Der lægges stor vægt på henvisninger til de konkrete fysiske træk, som endnu ses i byen fra denne tid; en by som Næstved har netop forholdsvis mange bevarede bygninger fra 1500-årene. Tilegnelsen af fremstillingen vanskeliggøres dog i en række tilfælde af, at kort- og billedmaterialet med den anvendte trykteknik ikke altid er let læseligt.

Trods de nye synsvinkler rummer bogen dog en række af de gamle myter; således, at der ikke skulle have været nogen arbejdsløshed af betydning for håndværkere, der havde fået en uddannelse (s. 80); at borgmestre og rådmænd var skattefri (s. 62); at krydderier var meget brugt og til at betale (s. 112). At kød- og fiskespiser skulle have været dominerende, ikke grødspiser som i 1700-1800-tallet, undrer man sig over; også i 1500-årene var forholdet dog det, at kornspiser nok var dyre, men i forhold til kalorieindholdet alligevel billigst. Og når håndværkerne med deres familier sættes til 60% af byens befolkning, må man bemærke, at dette tal er alt for højt sat; de kan næppe have udgjort mere end 30-40%, idet grupper som enlige kvinder/enker og enlige kvinder/enker med børn er glemt.

Et værdifuldt træk ved bogen er dens interesse for ældre tiders bygningskultur, således som denne endnu ses i de bevarede bygninger i byen. Med understregningen af de tab, bymiljøet i de sidste århundreder har oplevet ved uheldige og meningsløse nedrivninger, er bogen med til at gøre læ-

serne bevidste over for de kulturværdier, der ligger i de gamle bygninger.

Ole Degn

Hans Chr. Wolther: *Adel og Embede. Embedsfordeling og karrieremobilitet hos den dansk-norske adel 1588-1660*. (Den danske historiske forening, 1982) 128 s., ill. 65,- kr.

Målet for dette arbejde har været at undersøge fordelingen af de embeder, den dansk-norske adel *de jure* eller *de facto* havde eneret til i perioden 1588-1660, hvor kildematerialet bliver anset for tilstrækkeligt dækkende. Afgrænsningen af disse embeder – ca. 100 fordelt på ca. 25 embedstyper – er ikke helt entydig. Skibschefer var en socialt blandet gruppe og er udeladt, men det var eller blev de landmilitære officersposter også, og de er medtaget. Og de gejstlige forleninger, der er medtaget, var langt fra reserveret adelen.

Embedsfordelingen er udgangspunktet for undersøgelser af sammenhængen mellem uddannelse og karriereforløb, mellem faderens embedsbesiddelse sammenlignet med sønnens og sammenhængen mellem enkelte elementer i karrieren. Derimod har forfatteren undladt at undersøge sammenhængen mellem hartkornsbesiddelse – han anser rostjenestetaksationer, der i sig selv intet siger om gældsforpligtelser, for for usikre.

Den hovedteori, der bærer værket, er, at der eksisterede to karriereveje med klare forskelle i uddannelsesmæssig og social baggrund.

Hvor Svend Aage Hansen i *Adelsvældens Grundlag* så på enten udlandsrejser og universitetsstudier eller militærtjeneste i udlandet og der fandt et tydeligt socialt skel, da den sidste mulighed var den eneste reelle for den fattigere adel, har forfatteren her søgt at